

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Miljö, migration och språkpolitik : en förhistoria [editorial]

Kaihovirta, Matias; Lindberg, Hanna; Wassholm, Johanna; Wickström, Mats

Published in:
Finsk tidskrift

Published: 01/01/2017

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Kaihovirta, M., Lindberg, H., Wassholm, J., & Wickström, M. (2017). Miljö, migration och språkpolitik : en förhistoria [editorial]. *Finsk tidskrift*, (6), 5–8. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020100882465>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

FÖRORD: MILJÖ, MIGRATION OCH SPRÅKPOLITIK – EN FÖRHISTORIA

Detta temanummer är sprunget ur samtal som de dåvarande doktoranderna i historia, Matias Kaihovirta och Mats Wickström, i början av 2010-talet förde om den omfattande omvandlingen av det svenska Nyland under efterkrigstiden. Tidigare historieskrivning – kanske förblindad av den språkfred som etablerats under vinterkriget – verkade ha förbisett hur konfliktfylld efterkrigstiden var, särskilt på lokal men också nationell nivå gällande språkfrågan, sysselsättning och den arbetsmigration som pågick inom och från Finland under efterkrigstiden. Särskilt nya industrietableringar i Svenskfinland gjordes till en språkfråga eftersom de på finlandssvenskt håll befarades leda till ökad finsk inflyttning och förskjutning av språkförhållandena. Historieskrivningen om den finländska välfärdsstaten har inte alltid noterat de konflikter som landets tvåspråkighet orsakade, och hur starkt språkfrågan var förankrad i människornas vardagliga försörjningsvillkor. Språk och industrialisering var (är) även en politisk fråga som inte bara engagerade ”språkpartiet” SFP, utan även dess politiska rivaler på vänsterkanten, SDP och DFFF/FKP.

Docent Henry Nygård, expert på landsbygdens industrialisering och på avfallshandlingens historia, kom med i diskussionen. När trojkan funnit varandra kring de här frågorna tog vi initiativet till det projekt som efter ett par metamorfoser fann sin form som Minoritetssolidaritet och försörjning: migration, industri- och språkpolitik i de svenskspråkiga regionerna i Finland 1945–1990 (MSF). Under ledning av professor Nils Erik Villstrand, numera emeritus, ansökte MSF mellan åren 2014 och 2015 om finansiering från flera större forskningsfinansiärer, utan att erhålla det understöd som skulle ha krävts för den heltäckande och djuplodande undersökning av Svenskfinland i strukturuomvandlingens tid som projektet ville utföra. Svenska kulturfonden såg dock potentialen i projektet och bidrog med medel som möjliggjort att MSF kunnat ta sina första steg. Den initiala kartläggningen av den problematik projektet intresserar sig för pekade ut Nestes planer på att etablera ett oljeraffinaderi på Hangö udd som ett lämpligt fall för analytiska nedslag.

Den 30 oktober 1970 avslöjade tidningen *Västra Nyland* att det statliga oljebolaget Neste genom en bulvan, fastighetsmäklaren Lasse Thun, hade försökt köpa upp hundratals hektar mark i Tvärminne i Ekenäs landskommun. Området låg i omedelbar närhet av Tvärminne zoologiska station, som hade verkat på platsen sedan 1912. I november 1970 tillstod Neste att bolaget var intresserat av Tvärminne, men vidhöll att inget beslut om var landets tilltänkta tredje oljeraffinaderi skulle placeras hade tagits. Neste hade dock redan bestämt sig för att bygga ett oljeraffinaderi på Hangö udd, med politisk tillförsikt om att bolaget som vanligt skulle få som det ville. Trots att Neste inledningsvis inte tillkännagav sina avsikter, framstod de i tydlig dager för dem som skulle beröras av ett oljeraffinaderi i Tvärminne, framförallt ledande medlemmar i den västnyländska lokalbefolkningen och forskarna på Tvärminne zoologiska station.

Det så kallade Nestekriget, Finlands första omfattande offentliga miljökonflikt, bröt ut på allvar i början av år 1971 när Neste meddelade att bolaget bestämt sig för Tvärminne, och stora delar av det västnyländska lokalsamhället tillsammans med den nya miljörörelsen mobiliserade mot Nestes planer. Frågan politiserades, och våren 1971 tillsatte Handels- och industriministeriet en kommitté (Kommittén för utredning av platsen för oljeraffinaderi) under ledning av kanslichef Bror Wahlroos. Den så kallade Wahlrooskommittén arbetade fort och presenterade sitt betänkande den 7 juli 1971, i vilket den förordade etableringen av Finlands tredje oljeraffinaderi på Hangö udd. Neste verkade gå mot seger, men till motståndarsidan sällade sig efter hand instanser som exempelvis Vattenstyrelsen (föregångaren till Finlands miljöcentral), Havsforskningsinstitutet och Delegationen för utvecklingsområdena.

I början av 1971 började personer och grupperingar inom flera politiska partier ta ställning mot Nestes Hangö udd-projekt. Svenska folkpartiet var först ute bland partierna då det sade nej till Neste i februari. I augusti träffades Neste av en formidabel serie av politiska bakslag. Finlands landsbygdsparti intog en negativ ståndpunkt till Nestes planer den 6 augusti, Samlingspartiet den 15, Centerpartiet den 23 och Liberala folkpartiet den 27. Det fanns alltså inte något majoritetsstöd för Neste i regeringen Karjalainen, vars tre borgerliga partier (Centerpartiet, SFP och liberalerna) deklarerade att de var emot Nestes planer, medan de två vänsterpartierna i regeringen (SDP och DFFF) stod och vacklade. Regeringen Karjalainen föll dock den 29 oktober 1971. Efter en kort period av

tjänstemannaregering var det Paasios socialdemokratiska minoritetsregering som i sin aftonskola onsdagen den 21 juni 1972 utdelade nådastöten. Regeringen meddelade att byggandet av ett oljeraffinaderi på Hangö udd saknade statsrådets stöd, varefter frågan försvann från den politiska dagordningen. Frågan begravdes slutligen i slutet av 1973, då Neste istället för att grunda ett tredje oljeraffinaderi beslöt sig för att utvidga raffinaderiet i Sköldvik i Borgå landskommun.

Planen på att bygga ett oljeraffinaderi i Tvärminne var inte den enda industrietableringen av sitt slag som berörde Svenskfinland. Efter att Tvärminne-striden hade avgjorts kastades planer på allehanda industriplaceringar och etableringar av näringar i det finlandssvenska kustområdet fram, även de åtföljda av hätska debatter som engagerade personer ur olika samhällsskikt och av olika politisk bakgrund. Striden om Nestes planerade oljeraffinaderi i Tvärminne var en betydelsefull historisk händelse, eftersom den var den första i sitt slag som lyfte fram miljö- och naturskyddsaspekterna och som kom att sammanflätas med språkpolitiska frågor. I vårt temanummer har vi velat problematisera det rätt så komplexa sambandet mellan industrietablering, språkpolitik och miljöaktivism, med korta essäer som öppnar upp de olika problemställningar som framfördes av de aktörer som var inblandade i debatten kring och aktionen för och emot Nestes planer för Tvärminne.

I en internationell utblick framstår Neste-kriget inte som en unik händelse; vi har funnit motsvarande fall på annat håll vid ungefär samma tid, där skydd av ”ursprungsmiljö” sammanfördes med tal om skydd av nationella minoriteters existensvillkor (Malloy 2009). Likaså skulle miljørörelsen som tog sina första steg i början av 1970-talet utmana etablerade politiska partier, på samma sätt som frågor kring minoriteter och minoritetsaktivism blev en del av den politiska agendan.

Det här temanumret är oss veterligen det första i sitt slag i nordisk historieforskning som belyser denna tematik och det intressanta problemkomplex som kommer till uttryck med ”Neste-kriget”. I detta krig som utkämpades i början av 1970-talet, stod inte bara framtiden för de natursköna stränderna vid Tvärminne på Hangö udd på spel, utan hela frågan om hur det svenska i Finland skulle utvecklas och bevaras.

Litteratur:

Malloy, Tove H. (2009): "Minority environmentalism and eonationalism in the Baltics: Green citizenship in the making", *Journal of Baltic Studies* vol. 40 2009.